LH 1508

יצחק באַשעװיס

דער שפּיגל

אַ מאָנאָלאָג פֿון אַ שד

א

ס'איז פֿאַראַן אַ נעץ אַזאַ וואָס איז אַלט ווי מתושלח, ווייך ווי שפּינוועבס, פֿול מיט לעכער, אָבער דעם כּוח צו פֿאַנגען האָט זי נישט פֿאַרלוירן עד־היום. ווען אַ שד ווערט מיד פֿון יאָגן זיך נאָך נעכטיקע טעג, אָדער פֿון דרייען זיך אין די פֿליגל פֿון אַ ווינטמיל, קאָן ער זיך אַלע מאָל באַזעצן אין אַ שפּיגל. ער הויערט ווי אַ שפּין אויף איר שפּינוועבס, און די פֿליג מוז אַרײַנפֿאַלן. גאָט האָט געגעבן איטלקייט דעם ווײַבערשן מין, דער עיקר — די יונגע, די שיינע, די רײַכע, די אומטראָכטערינס, וואָס האָבן אַ סך צײַט און ווייניק געזעליקייט.

כ'האָב געפֿונען אַזאַ ווײַבל אין דעם שטעטל קראַשניק. דער פֿאָטער האָט געהאַקט וועלדער. דער מאַן איז געפֿאָרן מיט די פּליטן קיין דאַנציג. אויף דער מוטערס קבֿר איז שוין געוואַקסן גראָז. די טאָכטער איז געבליבן אין אַן אַלט הויז, צווישן דעמבענע שענק, קופֿערטן באַשלאָגענע מיט פֿעל, ספֿרים געבונדן אין זײַד. די אַלטע דינסט איז געווען טויב. די יונגע דינסט האָט געשמונצט מיט אַ כּלי־זמר. די אַנדערע ווײַבלעך פֿון קראַשניק זענען אַרומגעגאַנגען אין מאַנצבילשע שטיוול, געמאָלט קערנער אויף זשאָרנעס, געשליסן פֿעדערן, געקאָכט יויכלעך, געטראָגן, געבוירן, געגאַנגען נאָך לוויות. וואָס האָט צירל, די יפֿת־תּואר און ווילקענערין, אַן אויפֿגעצויגענע אין קראָקע, געקאָנט רעדן מיט די דאָזיקע קליינשטעטלדיקע נפֿשות? שוין בעסער לייענען דאָס דײַטשע לידערבוך און אויסנייען אויף קאַנווע משה און צפּורה, דוד און בת־שבֿע, אַחשוורוש און אסתּר המלכּה. די שיינע קליידער, וואָס דער מאַן האָט איר געברענגט, זענען געהאַנגען אין אַלמער. די פּערל און די דימענטן זענען געלעגן אין צירונג־שקעטל. די זײַדענע העמדער, די אויסגעהאַפּטענע מײַטקעס און די רויטע האָר, פֿאַרבאָרגן אונטערן קאָפּטיכל, האָט קיינער נישט געזען, אַפֿילו נישט דער אייגענער מאַן. ווען? בײַ טאָג איז טאָג און בײַ נאַכט איז פֿינצטער.

אָבער צירל האָט געהאַט אַ בוידעמשטיבל, וואָס זי האָט גערופֿן דער בודואַר, און ס'איז דאָרט געהאַנגען אַ שפּיגל — בלוי ווי וואַסער פֿאַרן פֿאַרפֿרירן, מיט אַ שפּאַלט אין מיטן, אַרומגערעמט מיט אַ גגילדטער רעם, באַצירט מיט שלאַנגען, קריינדלעך, רויזן, פּיפּערנאַטערס. פֿאַר דעם שפּיגל איז געלעגן אַ פֿעל פֿון אַ בער. דערנעבן איז געשטאַנען אַ שטול מיט ביינערנע אָנלענען און אַ פּליושן געזעס. וואָס קאָן זײַן בעסער ווי צו זיצן אַ נאַקעטע אויף דער דאָזיקער שטול, אָנצושפּאַרן די באָרוועסע פֿיס אויף דער בערנפֿעל און צו באַשויען די אייגענע געשטאַלט? צירל האָט געהאַט וואָס צו באַשויען. די הויט אירע איז געווען גלאַט ווי אַטלעס, די בריסטן — שטײַף ווי פֿולע לאָגלען. די האָר זענען איר געפֿאַלן אויף די אַקסלען. פֿיס האָט זי געהאַט הויכע און שלאַנקע ווי בײַ אַן אינדין. זי האָט געקאָנט אָפּזיצן שעהען און זיך קוויקן מיט איר שיינקייט. ווי וויל זי האָט פֿאַרקייטלט די טיר אויף אַ קייטל און פֿאַרריגלט אויף אַ ריגל, האָט זי זיך אויסגעמאָלט אין דמיון, אַז די טיר עפֿנט זיך און ס'קומט אַרײַן אַ פּרינץ, אַ יעגער, אַ דיכטער, אַ פֿעכטער. ווײַל אַל דאָס פֿאַרבאָרגענע וויל ווערן אַנטפּלעקט, יעדער סוד וויל מ'זאָל אים אויסזאָגן, יעדע ליבע גאַרט מ'זאָל זי פֿאַרראַטן, יעדע הייליקייט מוז ווערן פֿאַרשוועכט. הימל און ערד האָבן זיך פֿאַרשווירן, אַז אַלע סופֿן זאָלן זײַן מיאוס.

נו, האָב איך מיך דערוווּסט פֿון דער דאָזיקער יפֿהפֿיה און גלײַך באַנומען, אַז זי איז מײַנע. מ'דאַרף בלויז אַן עוקץ געדולד. אין איינעם אַ זומערטאָג, ווען זי איז געזעסן אַן אַנטבלויזטע און געגאַפֿט אויפֿן וואָרצל פֿון דער לינקער ברוסט, האָט זי מיך דערבליקט אין שפּיגל; שוואַרץ ווי פּעך, לאַנג ווי אַ לאָפּעטע, מיט אייזלשע אויערן, הערנער פֿון אַ באָק, אַ מויל פֿון אַ פֿראָש, אַ באָרד פֿון אַ ציג. די אויגן מײַנע האָבן נישט קיין ווײַסלען. אַזוי פֿאַרחידושט איז זי געוואָרן, אַז זי האָט פֿאַרגעסן זיך צו שרעקן. אַנשטאָט צו שרײַען שמע־ישׂראל, האָט זי זיך צעלאַכט ווי אַ שטיפֿערין.

— אוי, ווי מיאוס דו ביסט! — האָט זי געזאָגט.

— אוי, ווי שיין דו ביסט! — האָב איך געענטפֿערט.

מײַן לויב איז איר וווּיל געפֿעלן.

— ווער ביסטו? — האָט זי געפֿרעגט, און איך האָב דערווידערט:

The Mirror

I

There is a kind of net that is as old as Methuselah, as soft as a cobweb and as full of holes, yet it has retained its strength to this day. When a demon wearies of chasing after yesterdays or of going round in circles on a windmill, he can install himself inside a mirror. There he waits like a spider in its web, and the fly is certain to be caught. God has bestowed vanity on the female, particularly on the rich, the pretty, the barren, the young, who have much time and little company.

I discovered such a woman in the village of Krashnik. Her father dealt in timber; her husband floated the logs to Danzig; grass was growing on her mother's grave. The daughter lived in an old house, among oaken cupboards, leather-lined coffers, and books bound in silk. She had two servants, an old one that was deaf and a young one who carried on with a fiddler. The other Krashnik housewives wore men's boots, ground buckwheat on millstones, plucked feathers, cooked broths, bore children, and attended funerals. Needless to say, Zirel, beautiful and well-educated—she had been brought up in Cracow—had nothing to talk about with her small-town neighbors. And so she preferred to read her German song book and embroider Moses and Ziporah, David and Bathsheba, Ahasuerus and Queen Esther on canvas. The pretty dresses her husband brought her hung in the closet. Her pearls and diamonds lay in her jewel box. No one ever saw her silk slips, her lace petticoats, nor her red hair which was hidden under her wig, not even her husband. For when could they be seen? Certainly not during the day, and at night it is dark.

But Zirel had an attic which she called her boudoir, and where hung a mirror as blue as water on the point of freezing. The mirror had a crack in the middle, and it was set in a golden frame which was decorated with snakes, knobs, roses, and adders. In front of the mirror lay a bearskin and close beside it was a chair with armrests of ivory and a cushioned seat. What could be more pleasant than to sit naked in this chair, and rest one's feet on the bearskin, and contemplate oneself? Zirel had much to gaze at. Her skin was white as satin, her breasts as full as wineskins, her hair fell across her shoulders, and her legs were as slender as a hind's. She would sit for hours on end delighting in her beauty. The door fastened and bolted, she would imagine that it opened to admit either a prince or a hunter or a knight or a poet. For everything hidden must be revealed, each secret longs to be disclosed, each love yearns to be betrayed, everything sacred must be desecrated. Heaven and earth conspire that all good beginnings should come to a bad end.

Well, once I learned of the existence of this luscious little tidbit, I determined that she would be mine. All that was required was a little patience. One summer day, as she sat staring at the nipple on her left breast, she caught sight of me in the mirror—there I was, black as tar, long as a shovel, with donkey's ears, a ram's horns, a frog's mouth, and a goat's beard. My eyes were all pupil. She was so surprised that she forgot to be frightened. Instead of crying, "Hear, O Israel," she burst out laughing.

"My, how ugly you are," she said.

"My, how beautiful you are," I replied.

She was pleased with my compliment. "Who are you?" she asked.

— פֿאַרכט נישט, טאַכטער, כ׳בין אַ שרעטל, נישט קיין פֿאַלנער שד. מײַנע פֿינגער האָבן נישט קיין נעגל, מײַן מויל איז אָן ציין, מײַנע אָרעמס ציִען זיך ווי לאַקריץ, די הערנער בייגן זיך ווי וואַקס. מײַן כּוח איז נײַערט אין די לעפֿצן. כ׳בין אַ בדחן, אַ לץ, אַ פֿריילעך־מאַכער, אַן איבערגעדרייט שלעסל. כ׳באַגער אויפֿצוהײַטערן דײַן געמיט, ווײַל דו ביסט אַלע מאָל אַליין און כ׳האָב פֿאַרנומען דײַן בענקשאַפֿט.

— וווּ ביסטו געווען ביז איצט?

— אין שלאָף־חדר, הינטערן אויוון, וווּ די גריל גרילצט און די מויז שאַרכט, צווישן אַ טרוקענעם לולבֿ און אַן אויסגעקלאַפּטער הושענא.

— וואָס האָסטו געטאָן?

— געקוקט אויף דיר.

— ווי לאַנג?

— פֿון דער חתונה־נאַכט אָן.

— וואָס האָסטו געגעסן?

— דעם ריח פֿון דײַן לײַב, די שײַן פֿון דײַנע האָר, דאָס ליכט פֿון דײַנע אויגן, דעם טרויער פֿון דײַן שטערן.

— אוי, דו ביסט אַ חונף — האָט זי געררופֿן. — ווער ביסטו? וואָס טוסטו? פֿון וואַנען שטאַמסטו? וואָס איז דײַן שליחות?

כ׳האָב איר דערציילט אַ מעשה. מײַן פֿאָטער איז געווען אַ גאָלדשמיד, די מאַמע — אַ שדיכע. געפּאָרט האָבן זיי זיך אין אַ קעלער אויף אַ קנויל פֿאַרפֿוילטע שטריק, און איך בין זייער ממזר. אַ צײַט האָב איך געוווינט אויפֿן באַרג שעיר, אין אַ ישובֿ פֿון לאַפּיטוטן, אין אַ לאָך פֿון מוילוואָרפֿן. אָבער ווען די נישט־גוטע האָבן זיך דערוווּסט, אַז דער טאַטע איז אַ מענטש, האָבן זיי מיך פֿאַרטריבן. פֿון דעמאָלט אָן בין איך אַ וואָגלער. די שדיכעס ווילן מיך נישט ווײַל איך כאַפּ דעם אָנבליק פֿון אַ בן־אָדם. חווהס טעכטער אַנטלויפֿן פֿון מײַן דוך. הינט טוען אויף מיר בילן. קינדער וויינען ווען איך באַווײַז זיך צו זיי. אָבער וואָס איז דער פּחד? כ׳טו קיינעם נישט קיין בייז. כ׳האָב איין באַגער: צו קוקן אויף שיינע פֿרויענצימער. און ווען זיי ווערן מיט מיר היימיש — צו שמועסן מיט זיי.

— וואָרום שמועסן? די שיינע זענען ניט תּמיד קלוג.

— אין גן־עדן זענען די חכמים די פֿיסבענקעלעך בײַ די שיינהייטן.

— מײַן רביצין האָט מיך געלערנט פֿאַרקערט.

— וואָס האָט דײַן רביצין געוווּסט? ווי צו שרײַבן אַ שורה־גריזל. די וואָס מאַכן ספֿרים האָבן קעפּלעך פֿון מילבן. זיי זאָגן נאָך איינער דעם אַנדערן ווי די פּאַפּוגײַען. דו פֿרעג מיך. די חכמה גרייכט בלויז ביזן ערשטן הימל. פֿון דאָרט אָן און העכער איז אַלץ שיינקייט, אַלץ תּאווה. די מלאכים האָבן נישט קיין קעפּ. די שׂרפֿים שפּילן זיך אין זאַמד. די כּרובֿים קאָנען נישט ציילן. די אראלים פּאַשען זיך פֿאַרן כּסא־הכּבֿוד ווי סטאַדעס שאָף. כּבֿיכול אַליין איז אַן איש־תּם. ער ציט דעם לוויתן פֿאַרן עק, לאָזט זיך לעקן פֿון שור־הבר און קיצלט די נוקבא דתהומא רבא. זי לייגט דערפֿון מילי מיליאָסן אייער אַ טאָג, און איטלעך איי איז אַ שטערן.

— גיי, דו מאַכסט חוזק.

— ווער ס׳מאַכט חוזק, דעם זאָל אָנוואַקסן אַ חוזק אויף דער נאָז. אַלע ליגנס האָבן זיך בײַ מיר אויסגעשעפּט. כ׳מוז אָדער זאָגן דעם אמת, אָדער בלײַבן שטום.

— קאָנסטו געבוירן קינדער?

— ניין, מײַן האַרינטע. איך בין ווי אַ מוילאייזל, דער לעצטער פֿון אַ דור. אָבער איך גלוסט צו אַ וואַרעמער שויס. איך קאָן בלויז אַנטשפּויזן אַן אשת־איש, ווײַל זינד איז מײַן מיצווה, לעסטערונג — מײַן געבעט, ווידערשפּעניקייט — מײַן ברויט, חציפֿות — מײַן ווײַן, גרויסהאַלטערײַ — דער מאַרך פֿון מײַן געביין. איך קאָן בלויז צוויי זאַכן — פּלוישן און שמונצן.

זי האָט זיך צעלאַכט פֿון מײַנע רייד און געזאָגט:

— נישט פֿאַר דיר און דײַנס גלײַכן האָט די מאַמע מיך געהאָט. גיי פֿון וואַנען ביסט געקומען, ווײַל כ׳וועל אַ כּישוף־מאַכער רופֿן און ער׳ט דיך מיט שפּרוכן פֿאַרטרײַבן.

איך האָב אָפּגעענטפֿערט:

— צו וואָס טרײַבן? איך גיי אַליין. איך בין נישט פֿון יענע וואָס וואַרפֿן זיך אָן. אַ גוטן תּמיד.

און מײַן צורה איז אויסגערונען ווי אַ הויך.

"Fear not," I said. "I am an imp, not a demon. My fingers have no nails, my mouth has no teeth, my arms stretch like licorice, my horns are as pliable as wax. My power lies in my tongue; I am a fool by trade, and I have come to cheer you up because you are alone."

"Where were you before?"

"In the bedroom behind the stove where the cricket chirps and the mouse rustles, between a dried wreath and a faded willow branch."

"What did you do there?"

"I looked at you."

"Since when?"

"Since your wedding night."

"What did you eat?"

"The fragrance of your body, the glow of your hair, the light of your eyes, the sadness of your face."

"Oh, you flatterer!" she cried. "Who are you? What are you doing here? Where do you come from? What is your errand?"

I made up a story. My father, I said, was a goldsmith and my mother a succubus; they copulated on a bundle of rotting rope in a cellar and I was their bastard. For some time I lived in a settlement of devils on Mount Seir where I inhabited a mole's hole. But when it was learned that my father was human I was driven out. From then on I had been homeless. She-devils avoided me because I reminded them of the sons of Adam; the daughters of Eve saw in me Satan. Dogs barked at me, children wept when they saw me. Why were they afraid? I harmed no one. My only desire was to gaze at beautiful women—to gaze and converse with them.

"Why converse? The beautiful aren't always wise."

"In Paradise the wise are the footstools of the beautiful."

"My teacher taught me otherwise."

"What did your teacher know? The writers of books have the brains of a flea; they merely parrot each other. Ask me when you want to know something. Wisdom extends no further than the first heaven. From there on everything is lust. Don't you know that angels are headless? The Seraphim play in the sand like children; the Cherubim can't count; the Aralim chew their cud before the throne of Glory. God himself is jovial. He spends his time pulling Leviathan by the tail and being licked by the Wild Ox; or else he tickles the Shekhinah, causing her to lay myriads of eggs each day, and each egg is a star."

"Now I know you're making fun of me."

"If that's not the truth may a funny bone grow on my nose. It's a long time since I squandered my quota of lies. I have no alternative but to tell the truth."

"Can you beget children?"

"No, my dear. Like the mule I am the last of a line. But this does not blunt my desire. I lie only with married women, for good actions are my sins; my prayers are blasphemies; spite is my bread; arrogance, my wine; pride, the marrow of my bones. There is only one other thing I can do besides chatter."

This made her laugh. Then she said: "My mother didn't bring me up to be a devil's whore. Away with you, or I'll have you exorcised."

"Why bother," I said. "I'll go. I don't force myself on anyone. *Auf wiedersehen*."

I faded away like mist.

זיבן טאָג האָט צירל זיך נישט געוויזן אין איר בוידעמשטיבל, המכונה בודואַר. איך בין געזעסן אין שפּיגל און האָב געדרימלט. כ׳האָב געוווּסט, אַז זי איז נײַגעריק. די נעץ איז געווען פֿאַרשפּרייט, דער קרבן — גרייט.

כ׳האָב געגענעצט און שוין בײַ צײַטנס געקלערט פֿון אַנדערע פֿאַרטלען. זאָל איך צורויבן בײַ אַ חתן די מאַכט? זאָל איך פֿאַרשטאָפּן דעם קוימען אין בית־מדרש? זאָל איך זויער מאַכן דעם קידוש־ווײַן פֿון טריסקער מגיד? זאָל איך פֿאַרפֿלעכטן בײַ דער לודמירער מויד אַ קאָלטן? זאָל איך אַרײַן אין אַ שופֿר פֿון אַ בעל־תּוקע? זאָל איך הייזעריק מאַכן דעם כעלמער חזן? זאָל איך אָפּבײַסן בײַ אַ הדר דעם פּיטום? ס׳פֿעלט נישט אַ שרעטל וואָס צו טאָן, בפֿרט פֿאַר די ימים־נוראים, ווען אַ פֿיש אין וואַסער ציטערט. דערווײַל, ווי איך הויער אַזוי און טראַכט פֿון לבֿנה־זאַפּט און אינדיק־זוימען, קומט אַרײַן מײַן פֿאַרשווינטע. זי זוכט מיך, אָבער איך בין נישטאָ. זי שטייט פֿאַרן שפּיגל, אָבער איך מאַך מיך געפּגרט. ס׳האָט זיך מיר געדוכט — מורמלט זי — אַ חלום אויף דער וואָך... זי טוט אויס דעם שלאָפֿראָק און בלײַבט ווי די מאַמע האָט זי געהאָט. איך ווייס אַז דער מאַן איז אין שטאָט און ער האָט געטאָן אירע רעכט (אַ נאַכט פֿריִער איז זי געווען אין מיקווה), אָבער ווי זאָגט די גמרא: רוצה אשה בקבֿ ותיפֿלות מעשׂרה קבים וצניעות. זי בענקט נאָך מיר, צירל בת רויזע־גליקע, און די אויגן אירע זענען פֿול מיט עצבֿות. זי איז מײַנע, מײַנע. דער מלאך־דומה האַלט שוין גרייט די רוט. אַ מחבל אין גיהנום הייצט שוין פֿאַר איר דעם קעסל. אַ רשע וואָס האָט זיך דערדינט צו אַ הייצער קלויבט שוין צונויף שײַטלעך האָלץ און שפּענער. אַלץ איז אָנגעברייט: דאָס בערגל שניי און די קופּע קוילן, דער האָקן פֿאַר דער צונג און די צוואַנג פֿאַר די בריסטן, די מויז וואָס בײַסט די לעבער און דער וואָרעם וואָס נאָגט די גאַל. אָבער מײַן שפּילפֿייגעלע ווייסט נישט פֿון קיין פּיתרון און קיין חלום. זי טוט אַ גלעט די לינקע ברוסט און די רעכטע ברוסט. זי קוקט אויפֿן בויך, די שענקלען, די פֿינגער פֿון די פֿיס. זאָל זי לייענען דאָס לידערבוך? זאָל זי פּוצן די נעגל? זאָל זי קעמען די האָר? דער מאַן האָט איר געבראַכט באַשמעקעכץ פֿון לענטשיץ און ס׳שמעקט פֿון איר מיט רויזן־וואַסער און נעגעלעך. ער האָט איר געקויפֿט אַ שנירל קרעלן און זיי הענגען אויף איר האַלדז. אָבער וואָס איז חווה אָן אַ שלאַנג? וואָס איז בשׂמים אָן געשטאַנק? וואָס איז זון אָן אַ שאָטן? און וואָס איז גאָט אָן אַ שׂטן? זי גאַרט, זי לעכצט. זי רופֿט מיך מיט די אויגן ווי אַ זונה. דער טאָג איז לאַנג. אין האַרץ איז באַנג. זי זאָגט אַ שפּרוך; די לעפֿצן אירע שאָקלען זיך; דער גרוב איז טיף, דער ווינט איז גיך; שוואַרצער קאָטער, ליג אין מײַן דיך. שטום איז דער פֿיש, שטאַרק איז דער לייב — קטבֿ מרירי, נעם מײַן לײַב... אַזוי ווי זי ברענגט אַרויס דאָס לעצטע וואָרט, טו איך מיך אָן אַנטפּלעק, איר פּנים לײַכט אויף.

— דו ביסט דאָך יאָ דאָ.

— כ׳בין שוין געהאָט אַוועק — זאָג איך — נאָר כ׳האָב מיך אומגעקערט.

— וווּ ביסטו געווען?

— וווּ דער שוואַרצער פֿעפֿער וואַקסט. אין רחבֿ הזונהס פּאַלאַץ. לעבן אַשמדאַיס שלאָס. אין גאָרטן פֿון די גילדענע פֿייגל.

— אַזוי ווײַט? דו טרײַבסט שפּאַס.

— אויב דו גלייבסט מיר נישט, מײַן שײַנדל — קום מיט מיר. זעץ דיך אַרויף אויף מײַנע אַקסלען. האַלט דיך אָן אין מײַנע הערנער. כ׳וועל אויסשפּרייטן די פֿליגל און פֿליִען מיט דיר איבער די שפּיצן פֿון די בערג.

— כ׳בין דאָך נאַקעט.

— דאָרט איז קיינער נישט אָנגעטאָן.

— מײַן מאַן וועט נישט וויסן וווּ איך בין.

— ער ווייסט סײַ ווי נישט.

— ווי לאַנג וועט דויערן די נסיעה?

— ווייניקער ווי אַ רגע.

— ווען וועל איך זײַן צוריק?

— די וואָס קומען אַהין, ווילן מער נישט צוריק.

— וואָס וועל איך דאָרט טאָן?

— זיצן אויף אַשמדאַיס שויס, פֿלעכטן צעפּ אין זײַן באָרד, עסן מאַנדלען, טרינקען מעד. אין אָוונט וועסטו טאַנצן פֿאַר אים. גלעקלעך וועלן דיר הענגען אויף די פֿיס. לאַפּיטוטן וועלן זיך דרייען מיט דיר אין געווירבל.

— און דערנאָך?

— אויב דו וועסט וויל געפֿעלן מײַן האַר, וועט ער אַליין מיט דיר ליגן. ווען נישט, וועט ער דיך איבערענטפֿערן צו איינעם פֿון זײַנע קנעכט.

— און אין דער פֿרי?

— דאָרט איז קיין מאָל נישט אין דער פֿרי.

— וועסטו מיט מיר זײַן?

— אפֿשר אין דײַן זכות, וועל איך אויך אָפּלעקן אַ ביינדל.

— דו אָרעם שדל, כ׳האָב אויף דיר רחמנות, אָבער גיין מיט דיר וועל איך נישט. כ׳האָב אַ מאַן, כ׳האָב אַ טאַטן, כ׳האָב גאָלד, זילבער, יופּיצעס, שובעס. די שיכלעך מײַנע האָבן די העכסטע קנאַפּלען אין גאַנץ קראַשניק.

For seven days Zirel absented herself from her boudoir. I dozed inside the mirror. The net had been spread; the victim was ready. I knew she was curious. Yawning, I considered my next step. Should I seduce a rabbi's daughter? deprive a bridegroom of his manhood? plug up the synagogue chimney? turn the Sabbath wine into vinegar? give an elflock to a virgin? enter a ram's horn on Rosh Hashana? make a cantor hoarse? An imp never lacks for things to do, particularly during the Days of Awe when even the fish in the water tremble. And then as I sat dreaming of moon juice and turkey seeds, she entered. She looked for me, but could not see me. She stood in front of the mirror but I didn't show myself.

"I must have been imagining," she murmured. "It must have been a daydream."

She took off her nightgown and stood there naked. I knew that her husband was in town and that he had been with her the night before although she had not gone to the ritual bath—but as the Talmud puts it, "a woman would rather have one measure of debauchery than ten of modesty." Zirel, daughter of Roize Glike, missed me, and her eyes were sad. She is mine, mine, I thought. The Angel of Death stood ready with his rod; a zealous little devil busied himself preparing the cauldron for her in hell; a sinner, promoted to stoker, collected the kindling wood. Everything was prepared—the snow drift and the live coals, the hook for her tongue and the pliers for her breasts, the mouse that would eat her liver and the worm that would gnaw her bladder. But my little charmer suspected nothing. She stroked her left breast, and then her right. She looked at her belly, examined her thighs, scrutinized her toes. Would she read her book? trim her nails? comb her hair? Her husband had brought her perfumes from Lenezyc, and she smelled of rosewater and carnations. He had presented her with a coral necklace which hung around her neck. But what is Eve without a serpent? And what is God without Lucifer? Zirel was full of desire. Like a harlot she summoned me with her eyes. With quivering lips she uttered a spell:

"Swift is the wind,
Deep the ditch,
Sleek black cat,
Come within reach.
Strong is the lion,
Dumb the fish,
Reach from the silence,
And take your dish."

As she uttered the last word, I appeared. Her face lit up.

"So you're here."

"I was away," I said, "but I have returned."

"Where have you been?"

"To never-never land. I was at Rahab the Harlot's palace in the garden of the golden birds near the castle of Asmodeus."

"As far as that?"

"If you don't believe me, my jewel, come with me. Sit on my back, and hold on to my horns, and I'll spread my wings, and we'll fly together beyond the mountain peaks."

"But I don't have a thing on."

"No one dresses there."

"My husband won't have any idea where I am."

"He'll learn soon enough."

"How long a trip is it?"

"It takes less than a second."

"When will I return?"

"Those who go there don't want to return."

"What will I do there?"

"You'll sit on Asmodeus' lap and plait tresses in his beard. You'll eat almonds and drink porter; evenings you'll dance for him. Bells will be attached to your ankles, and devils will whirl with you."

"And after that?"

"If my master is pleased with you, you will be his. If not, one of his minions will take care of you."

"And in the morning?"

"There are no mornings there."

"Will you stay with me?"

"Because of you I might be given a small bone to lick."

"Poor little devil, I feel sorry for you, but I can't go. I have a husband and a father. I have gold and silver and dresses and furs. My heels are the highest in Krashnik."

— נו, אַ גוטן תמיד.

— לויף נישט. וואָס דאַרף איך טאָן?

— אַזוי רייד! גרייט צו אַ האָניקטייגל פֿון ווײַסטן מעל. טו אַרײַן אַן איי מיט אַ בלוטסטראָפּן, אַ מעסטעלע חזיר־פֿעטס, אַ פֿינגערהוט חלב, אַ בעכערל יין־נסך. צינד אָן שבת דעם פֿײַערטאָפּ און באַק עס אויף די קוילן. אין אַן אומריינער נאַכט רוף דײַן מאַן צו דײַן געלעגער און גיב עס אים צו עסן. צערייץ אים מיט שקר. שלעפֿער אים אײַן מיט שלימזל. ווען ער וועט אָנהייבן שנאָרכן, שער אים אָפּ אַ האַלבע באָרד און איין פּאה. גנבֿע דאָס גאָלד, פֿאַרברען די וועקסלען, די כּתובה צערײַס אויף שטיקלעך. די אײדלשטיינער און דײַן צירונג וואַרף אונטער בײַם חזיר־שלעגער הינטערן פֿענצטער. דאָס וועט זײַן מײַן חתן־מתנה. דערנאָך קום גלײַך צו מיר. איך וועל שוועבן מיט דיר פֿון קראַשניק ביזן מידבר, איבער פֿעלדער מיט הינטשוואָמען, איבער וועלדער מיט ווילקאָלאַקעס, איבער די חורבֿות פֿון סדום, וווּ שלאַנגען זענען סופֿרים, בת־היענהס זינגען, קראָען דרשנען, גנבֿים זענען גבאי־צדקה. מיאוס איז דאָרט שיין, קרום — גלײַך, עבֿירות ווערן באַלוינט, מיצוות — באַשטראָפֿט. פֿון פּײַן און מאַטער מאַכט מען טעאַטער, מאָדעס פֿאַרוועלקן ווי גרעזלעך, כּיבודים פּלאַצן ווי בלעזלעך. צונג־מלאכה איז די בעסטע מערכה. מער פֿון אַלע זאַכן גילט דאָרט שפּאָטן און לאַכן. אָבער אײַל דיך צו, ווײַל די אייביקייט אונדזערע איז קורץ.

— כ׳האָב מורא, שדל, כ׳האָב מורא.

— אַלע האָבן מורא, אָבער אַלע קומען צו אונדז.

זי האָט געוואָלט נאָך פֿרעגן און געפֿינען אָפּפֿרעגענישן אין מײַנע רייד, אָבער איך בין בײַ צײַטנס צעגאַנגען. זי האָט צוגעלייגט די ליפּן צום שפּיגל און מיך געטאָן אַ קוש — הינטערן ווײדל.

ג

דער טאַטע האָט געוויינט. דער מאַן האָט געריסן די פּאות. די דינסט האָט געזוכט אין האָלצקאַמער און אין קעלער. די שוויגער האָט מיט אַ לאָפּעטע גענישטערט אין קוימען־אויוון. בעל־עגלות און קצבֿים זענען אַוועק זוכן די פֿאַרלוירענע צירל אין די וועלדער. אין דער נאַכט האָט מען אָנגעצונדן שטורקאַצן און די קולות האָבן אָפּגעהילכט מיט אַ סך ווידערקולות. צירל, וווּ ביסטו? צירל, צירל! מ׳האָט חושד געווען, אַז זי איז אַוועק אין קלויסטער, נאָר דער גלח האָט געשוווירן בײַם יויזל, אַז נישט. מ׳האָט געשיקט נאָך אַ בעל־מופֿת, אַ כּישוף־מאַכערין, אַן אַלטע גויע וואָס גיסט וואַקס און אַ מאַן וואָס ווײַזט פֿאַרלוירענע און געשטאָרבענע אין אַ שוואַרצן שפּיגל. דער פּריץ האָט אויסגעליִען הינט וואָס קאָנען שמעקן די טריט. אָבער וואָס איך נעם צו, איז על קרן הצבֿי. כ׳האָב אויסגעשפּרייט די פֿליגל און בין געפֿלויגן. די צירל האָט גערעדט צו מיר, נאָר כ׳האָב מיך געמאַכט טויב. אין סדום האָב איך געהויערט אַ ווײַל איבער לוטס ווײַב. דרײַ אָקסן האָבן געלעקט איר נאָז. אין אַ הייל איז לוט געלעגן מיט די טעכטער — שיכּור ווי לוט. אין דעם עולם־הדמיון, וואָס מ׳רופֿט די וועלט, טוט זיך אַלץ פֿאַרענדערן. אָבער פֿאַר אונדזערע לײַט שטייט די צײַט. אָדם איז נאָך נאַקעט, חווה גלוסט, די שלאַנג רעדט צו. קין הרגעט הבֿלן, אַ פֿלוי ליגט מיט אַ העלפֿאַנט, דאָס מבול גיסט, ייִדן קנעטן ליים אין מצרים. איובֿ איז קרעציק און שאָבט די קרעץ. ער׳ט אַזוי קראַצן ביזן סוף פֿון אַלע דורות, אָבער קיין טרייסט וועט ער נישט געפֿינען.

ס׳פֿירט זיך, אַז איטלעכער מ׳פֿירט אָפּ אַ רשע אין גיהנום, מאַכן די לצים אים אַ שפּיל. בײַם באַרג שעיר האָב איך צירלען אָוועקגעשטעלט און געזאָגט צו איר:

— דאָ וואַרט.

זי וויל רעדן צו מיר, אָבער איך טו אַ פֿלאַטער מיט די פֿליגל און בין נישטאָ. מײַן שליחות איז אָפּגעטאָן. איך ליג אויף אַ שפּיץ פֿעלדז ווי אַ טויטע פֿלעדערמויז און בלינצל מיט בלינדע אויגן. די ערד איז ברוין, דער הימל איז געל. שדים שטייען אין רעדלעך, פֿאָכען מיט די ווײדלען. צוויי שילדקרעטן קושן זיך. אַ שטיין אַ זכר באַהעפֿט זיך מיט אַ שטיין אַ נקבֿה. ס׳באַווײַזן זיך שבֿרירי און ברירי. שבֿרירי — אין געשטאַלט פֿון אַ פּריצל, מיט אַ שפּיציקן קאָלפּאַק, אַ קרומער שווערד, גענדזענע פֿיס, אַ ציגענער באָרד. ער טראָגט ברילן אויף דער ניאַניע און רעדט דײַטשמעריש. ברירי איז אַ מאַלפּע, אַ פּאָפּוגײַ, אַ ראַץ און אַ פֿלעדערמויז. שבֿרירי טוט זיך אַ נייג ביז די לענדן און זינגט אויס ווי אַ בדחן:

האָצע פּלאָצע,
דאָס איז די מעצאָצע.
צירל שמירל,
עפֿן דײַן טירל.
לאָמיר פֿירן אַ ליבע
ביזן גרובע.

"Well, then, good-by."

"Don't hurry off like that. What do I have to do?"

"Now you are being reasonable. Make some dough with the whitest of flour. Add honey, menstrual blood, and an egg with a bloodspot, a measure of pork fat, a thimbleful of suet, a goblet of libatory wine. Light a fire on the Sabbath and bake the mixture on the coals. Now call your husband to your bed and make him eat the cake you have baked. Awaken him with lies and put him to sleep with profanity. Then when he begins to snore, cut off one half of his beard and one earlock, steal his gold, burn his promissory notes, and tear up the marriage contract. After that throw your jewels under the pig butcher's window—this will be my engagement gift. Before leaving your house, throw the prayer book into the rubbish and spit on the *mezuzah*, at the precise spot where the word *Shadai* is written. Then come straight to me. I'll bear you on my wings from Krashnik to the desert. We'll fly over fields filled with toadstools, over woods inhabited by werewolves, over the ruins of Sodom where serpents are scholars, hyenas are singers, crows are preachers, and thieves are entrusted with the money for charity. There ugliness is beauty, and crooked is straight; tortures are amusement, and mockery, the height of exaltation. But hurry, for our eternity is brief."

"I'm afraid, little devil, I'm afraid."

"Everyone who goes with us is."

She wished to ask questions, to catch me in contradictions, but I made off. She pressed her lips against the mirror and met the end of my tail.

III

Her father wept; her husband tore his hair; her servants searched for her in the woodshed and in the cellar; her mother-in-law poked with a shovel in the chimney; carters and butchers hunted for her in the woods. At night, torches were lit and the voices of the searchers echoed and re-echoed: "Zirel, where are you? Zirel! Zirel!" It was suspected that she had run off to a convent, but the priest swore on the crucifix that this was not so. A wonder worker was sent for, and then a sorceress, an old Gentile woman who made wax effigies, and finally a man who located the dead or missing by means of a black mirror; a farmer lent them his blood hounds. But when I get my prey, it is reprieved by no one. I spread my wings and we were off. Zirel spoke to me, but I did not answer. When we came to Sodom, I hovered a moment over Lot's wife. Three oxen were busy licking her nose. Lot lay in a cave with his daughters, drunk as always.

In the vale of shadow which is known as the world everything is subject to change. But for us time stands still! Adam remains naked, Eve lustful, still in the act of being seduced by the serpent. Cain kills Abel, the flea lies with the elephant, the flood falls from heaven, the Jews knead clay in Egypt. Job scratches at his sore-covered body. He will keep scratching until the end of time, but he will find no comfort.

She wished to speak to me, but with a flutter of wings I disappeared. I had done my errand. I lay like a bat blinking sightless eyes on a steep cliff. The earth was brown, the heavens yellow. Devils stood in a circle wiggling their tails. Two turtles were locked in an embrace, and a male stone mounted a female stone. Shabriri and Bariri appeared. Shabriri had assumed the shape of a squire. He wore a pointed cap, a curved sword; he had the legs of a goose and a goat's beard. On his snout were glasses, and he spoke in a German dialect. Bariri was ape, parrot, rat, bat, all at once. Shabriri bowed low and began to chant like a jester at a wedding:

"Argin, margin,
Here's a bargain.
A pretty squirrel,
Name of Zirel.
Open the door,
To love impure."

ער וויל זי אַרומנעמען, נאָר ברירי שרײַט:

— לאָז דיך נישט פֿון דעם חמור־אײזל, דעם האָרפֿלאַקס, דעם פֿליאָס־קעדריגע. ער האָט אַ פּאַרך אונטערן קאַלפּאַק, פּיקלען אין די פּלודערן. ער דאַרף אַ ווײַב ווי אַ ריס אין לײַב. ער מאַכט זיך פֿאַר אַ נגיד, נאָר ס'נאָגט אים אונטערן לעפֿעלע. ער יכולט שוין נישט תרפּ"ט אַלפֿים יאָר. דער טאַטע איז נאָך געווען אַן עקר. די מאַמע האָט נישט געהאַט קיין סימני נערות. דער זיידע איז געווען אַ בן־פּקועה־בן־בנו־של־בן־פּקועה. דו בעסער נעם מיך, כ'בין דעם דובֿר־שקרימס אַן אייניקל. כ'האָב אַ הײַזל און אַ ברײַזל. מײַן באָבע איז געווען אַ טוקערין בײַ מחלת בת נעמה. מײַן מאַמע האָט געלעקט קויט בײַם בעל־שמס מויד. מײַן פֿאָטער, עליו־השנאָבל, האָט געוווינט אין בית־הכּבֿוד בײַ אַ רבֿל.

שבֿרירי רײַסט אַהין, ברירי רײַסט אַהער. נאָך יעדן ריס בלײַבט אַ הויפֿן האָר. צירל זעט שוין אַז זי איז מיאוס אַרײַנגעפֿאַלן. זי טוט אַ רוף:

— האָט רחמנות!

— ווער איז דאָס שלח־מנות? — פֿרעגט אַף בן חמה.

— אַ ווײַבל אַ בהמה.

— נאַקעט ווי ושתי.

ס'קומט צו לויפֿן מהפך־פּשטא.

— ווער איז די נערה שנתפּתּתה? — פֿרעגט קטבֿ מרירי.

— אַ בת־יחידה אַ צעפּאַטלטע.

— נו, מ'דאַרף זי בדקנען.

— היי, דו, באַגרעבער, רײַס אַרויס די לונג און לעבער.

— געוואַלד, מענטשן, ראַטעוועט! — יאָמערט צירל.

אַף בן חמה ווערט מלא־חמה.

— דאָ פֿועלט נישט קיין שרײַען. ס'איז שוין נאָך אַלע היומס. אַז ווועסט נישט טאָן וואָס מ'עט דיר הייסן, וועסטו בלאָזן אויפֿן קאַלטן און אויפֿן הייסן.

— וואָס זאָל איך טאָן? אוי, מאַמע מײַנע!

און זי פֿאַרגייט זיך אין אַ יללה, אַז ס'הילכט אָפּ איבער דעם גאַנצן מידבר. לילית וועקט זיך אויף פֿון שלאָף. זי שאַרט אַוועק אַשמדאיס באָרד און שטעקט אַרויס דעם קאָפּ פֿון דער הייל. יעדע האָר איז אַ שלאַנג.

— וואָס שרײַט זי, די כּלבֿטע? וואָס רײַסט זי זיך דעם טשיפּיק?

— מ'גראַבלט איר בײַם פּופּיק.

— דאָס אַלץ? פֿאַרגעסט נישט אַרײַנצוטאָן זאַלץ.

— און אויסצולאָזן שמאַלץ.

טויזנט יאָר דויערט די שפּיל, אָבער פֿאַר דער שוואַרצער חבֿרה איז דאָס נישט צו פֿיל. יעדער שד האָט זײַן געשפּעט. יעדער לץ מיט זײַן געשוועץ. ווער ס'טוט אַ ריס און ווער אַ ביס, ווער אַ קניפּ און ווער אַ צופּ. מיט די זכרים איז נאָך צו דערלײַדן; די מאַנצבילשע רוחות האָבן אַ סך שליחות. אָבער די שדות האָבן מיאוסע מידות. מיט די בלויזע הענט שום טעפּ, אָן די פֿינגער פֿלעכט צעפּ. אָן וואַסער וואַש וועש, אין הייסן זאַמד כאַפּ פֿרעש. ליג אין שטוב און זײַ אין גאַס. ווייק אין מיקווה און ווער נישט נאַס. מאַך פּוטער פֿון אַ שטיין, צעבערעך דאָס פֿאַס און היט דעם ווײַן. די גאַנצע צײַט סעקן די צדקניות אין גן־עדן און באַרעדן אויסגעלאָסענע מיידן. און די צדיקים ליגן אויף בעטלעך און שיטן מיט פּשטלעך, שמעקן טאַבעק און גריבלען זיך אין מעבֿר יבוק.

איז דאָ אַ גאָט? איז ער וואָרהאַפֿטיק אַן אל רחום וחנון? האָט ער באַשאַפֿן די וועלט? האָט ער געגעבן די תורה? וועט קומען משיח? וועט אליהו בלאָזן שופֿר אויפֿן הר הזיתים און אָנזאָגן די בשורה, אַז ס'איז תּחית־המתים? טוט די קדושה מיט דער טומאה פֿעכטן? וועט גאָט דעם שטן שעכטן? אָדער איז סמאל גערעכט, אַז ער איז דער העכט פֿון אַלע העכט? וואָס ווייסט אַ שדל ווער ס'פֿירט ס'רעדל? פֿאַר וועלן וויסן קריגט מען געשמיסן. טיף אין הערצל אונטערן שטערצל בין איך גורס די שיטה פֿון אַפּיקורס; ס'איז גאָרנישט דאָ אַחוץ אַטאָמען. אַלע וועלטן זענען ווילדע שוואָמען. אַ טינטער האָט זיך געשטעלט אויפֿן הינטער, אויסגעגאָסן די טינט, און אַ ווינט האָט זי צעפֿירט, צעשמירט, צעשפּרייט אין דער ברייט און אין דער טיף, און ס'איז אַרויס אַ בריוו, נישט־געשטויגן נישט־געפֿלויגן, אַ מגילה וואָס טוט זיך אייביק וויקלען, אַ מעשה אָן אַ סוף, אָן אַלף וואָס גרייכט קיין מאָל נישט צום תּיו. אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות; ס'איז געווען און געבליבן תּוהו־ובֿוהו. הגם, צוריקגעשמועסט, ווער ווייסט? אפֿשר פֿאַרט? טאָמער וועלן די נישט־גוטע אָנווערן די שליטה? אפֿשר וועט דער איש־תּמים פֿאַרט קומען צו אַ תּכלית באַחרית־הימים? לעת־עתּה זענען מיר באַלעבאַטים. דערווײַל איז לית דין ולית דיין. אַפֿילו דער סולת איז פֿול מיט קלײַען. און איך, מוקצה בן פּיגול, זיך ווײַטער אין אַ שפּיגל, לויש און לויער אויף אַ פֿריש ווײַבל, אַ קרבן פֿאַרן טײַוול. ווי זאָגט יוסף דילה ריינה; מ'וואַרפֿט נישט אַרויס ס'אומריינע ווי לאַנג ס'איז נישטאָ ס'ריינע. גאָט איז אַ תּיקו און אַ ספֿק ספֿקא. די סיטרא־אחרא איז הלשות, אָבער זי האָט ממשות. ברי ושמא, איז בעסער דער ברי. כ'האָב געלערנט אין חדר און קען גמרא...

He was about to take her in his arms when Bariri screamed, "Don't let him touch you. He has scabs on his head, sores on his legs, and what a woman needs he doesn't have. He acts the great lover, but a capon is more amorous. His father was like that also, and so was his grandfather. Let me be your lover. I am the grandson of the Chief Liar. In addition I am a man of wealth and good family. My grandmother was lady-in-waiting to Machlath, daughter of Naama. My mother had the honor to wash Asmodeus' feet. My father, may he stay in hell forever, carried Satan's snuffbox."

Shabriri and Bariri had grasped Zirel by the hair, and each time they pulled they tore out a tuft. Now Zirel saw how things were and she cried out, "Pity, pity!"

"What's this we have here?" asked Ketev Mariri.

"A Krashnik coquette."

"Don't they have better than that?"

"No, it's the best they've got."

"Who dragged her in?"

"A little imp."

"Let's begin."

"Help, help," Zirel moaned.

"Hang her," Wrath, the Son of Anger, screamed. "It won't help to cry out here. Time and change have been left behind. Do what you are told; you're neither young nor old."

Zirel broke into lamentations. The sound roused Lilith from her sleep. She thrust aside Asmodeus' beard and put her head out of the cave, each of her hairs, a curling snake.

"What's wrong with the bitch?" she asked. "Why all the screaming?"

"They're working on her."

"Is that all? Add some salt."

"And skim the fat."

This fun has been going on for a thousand years, but the black gang does not weary of it. Each devil does his bit; each imp makes his pun. They pull and tear and bite and pinch. For all that, the masculine devils aren't so bad; it's the females who really enjoy themselves, commanding: Skim boiling broth with bare hands! Plait braids without using the fingers! Wash the laundry without water! Catch fish in hot sand! Stay at home and walk the streets! Take a bath without getting wet! Make butter from stones! Break the cask without spilling the wine! And all the while the virtuous women in Paradise gossip; and the pious men sit on golden chairs, stuffing themselves with the meat of Leviathan, as they boast of their good deeds.

Is there a God? Is He all merciful? Will Zirel ever find salvation? Or is creation a snake primeval crawling with evil? How can I tell? I'm still only a minor devil. Imps seldom get promoted. Meanwhile generations come and go, Zirel follows Zirel, in a myriad of reflections—a myriad of mirrors.

Translated by Norbert Guterman